

OILADA SODIR ETILADIGAN JINOYATCHILIKNING OLDINI OLISHDA PROFILAKTIKA INSPEKTORINING O'RNI

Abdurasulov Nurbek Yangiboy o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi

3 o'quv kursi 317 guruh kursanti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada oila-turmush munosabatlari doirasidagi huquqbuzarliklar profilaktikasi sodir etiladigan jinoyatlarni tushunchasi va mazmunini, kriminologik adabiyotlarda ko'rsatilgan oila-turmush munosabatlari doirasidagi huquqbuzarlik tahlili, rashk bilan bog'liq jinoyatlarning sabab va sharoitlarini ko'rsatib o'tib, uning profilaktikasi yuzasidan o'z fikr mulohazasini bildirib o'tgan.

Kalit so'zlar: *oila turmush munosabatlari doirasidagi huquqbuzarlikalar, rashk, tan jarohat yetkazish, rashk zamirida odam o'ldirish, "men" obrazi, jamoatchilik ishtiroki.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются понятие и содержание преступлений, совершаемых при профилактике семейно-брачных отношений, анализ семейно-брачных правонарушений, представленных в криминологической литературе, причины и условия преступлений, связанных с ревностью, и ее профилактика. z высказал свое мнение.

Ключевые слова: *правонарушения в семейных отношениях, ревность, телесные повреждения, убийство на почве ревности, образ «Я», общественное участие.*

ANNOTATION

In this article, the concept and content of the crimes committed in the prevention of family-marital relations, the analysis of family-marriage offenses shown in the criminological literature, the causes and conditions of crimes related to jealousy, and its prevention are discussed. z expressed his opinion.

Key words: *offenses within family relationships, jealousy, physical injury, murder due to jealousy, "I" image, public participation.*

Oila – jamiyatning asosini tashkil etuvchi qo'rg'on. U kishilik jamiyatida insoniy oriyat va nomusni anglash, shu tuyg'ularni sharaf va g'urur qadar idrok etishning hosilasi. Shunday bo'lgach, oila qancha mustahkam bo'lsa, jamiyat ham, vatan erki va istiqlolning poydevori ham shuncha mustahkam bo'ladi. Oilaning mustahkamligi nafaqat ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-axloqiy, balki tashkiliy-boshqaruv omillari, xususan yetuk malakali mutaxassislar tayyorlash bilan ham chambarchas bog'liqdir.

Oila-turmush munosabatlari doirasidagi jinoyatlar natijasida nafaqat muayyan shaxs jabrlanadi, balki u bilan birgalikda uning oila a'zolariga, ular o'rtasida ijtimoiy huquqiy munosabatlarga ham zarar etkiziladi. Mazkur jinoyatlarning jabrlanuvchisi jinoyatchi shaxsning eri yoki xotini, farzandi yok ota-onasi yoxud yaqin kishilari bo'lmishi mumkin. Ayrim hollarda bunday jinoyatlar oqibatida butun bir oila yo'q bo'lib ketadi yoki oila a'zolari o'rtasida munosabatlar shunday darajada buziladiki, uni hech qachon avvalgi sog'lom hayotiga qaytarib bo'lmaydi.

Profilaktika inspektorlari oilada sodir etiladigan jinoyatchilikning oldini olishda va ularni sodir bo'lishiga olib keladigan quyidagi omillarga alohida e'tibor qaratishlari kerak:

- 1) umumiy ijtimoiy omillar - ichkilikbozlik, o'z oilaviy burchini bajarmaslik, ijtimoiy foydali mehnatdan bo'yin tovlash, oilaviy ishonchsizlik, yashash sharoitining talabga javob bermasligi, moddiy yetishmovchilik.
- 2) maxsus omillar - shaxsning salbiy xususiyatlari, jabrlanuvchining salbiy xususiyatlari, oilaviy munosabatlarda qarindoshlarning keraksiz aralashuvi.

Oilada erkaklarning o'z hukmronligini o'rnatishga harakat qilishi – ya'ni, oilada ayolni o'ziga qaram bo'lishi uchun unga salbiy munosabatda bo'lish hamda oiladagi barcha masalalar bo'yicha oilaning boshqa a'zolari fikrini rad etgan holda o'zi yakka holda qaror qabul qilishi va hal etishi va hokazo.

So'nggi paytlarda ijtimoiy tarmoqlar orqali xotin-qizlarga nisbatan turli ko'rinishdagi zo'ravonlik, ruhiy va jismoniy tazyiqlar o'tkazilayotgani, ularni o'z joniga qasd qilish darajasiga olib borilayotgani bilan bog'liq nohush xabarlar ko'p tarqalmoqda. Bir narsa aniqki, ayollarga nisbatan zo'ravonlik holatlari aslida bundan-da ko'p bo'lishi mumkin. Buni inkor eta olmaymiz. Chunki, o'zbek ayoli qanchalik qiynalsa ham, uni ijtimoiy tarmoqlar u yoqda tursin, hatto mahalla-ko'y, tanish-bilishlariga ham oshkor etishni istamaydi.

Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, 15 va 49 yoshidagi xotin-qizlarning 25 foizidan ko'prog'i hayoti davomida jismoniy yoki jinsiy zo'ravonlikka duch kelishadi. Ushbu zo'ravonliklarning 33 foizi Janubi-sharqiy Osiyo hududiga to'g'ri kelmoqda.

Qolaversa, "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonunda ham xotin-qizlarning huquqlari, erkinliklari hamda qonuniy manfaatlarini ta'minlash, ularni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish bilan bog'liq normalar o'z aksini topgan.

Oilada sodir etilgan jinoyatchilikning oldini olish va yuqoridagi holatlarni bartaraf etishda mahalla hududida o'z faoliyatini olib boruvchi Profilaktika inspektorining o'rni va roli juda ham katta. Bularni Profilaktika inspektorining har bir

xonadon bilan “Oilaboy” ishlashi va profilaktika chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali oildagi muammolarini hamkorlikda bartaraf etishida ko’rishimiz mumkin.

Profilaktika inspektorining “Oilabay” ishlash tizimi orqali:

- ❖ har bir oiladagi mavjud muammolarni aniqlaydi;
- ❖ aniqlangan muammolar tegishli ma’lumotlar bazasiga kiritiladi;
- ❖ mutasaddi tashkilotlarga muammolarni hal etish yuzasidan aniq vazifalar beriladi;
- ❖ oilalardagi muammolarni bartaraf etish choralari ko’riladi;
- ❖ oiladagi salbiy muhitning sabablari va ularga imkon bergan shart-sharoitlarni bartaraf etish choralari ko’radi;
- ❖ nizoli oila a’zolarining yarashtirish choralari ko’radi;
- ❖ oilalarda mahalla fuqarolar yig’ini bilan hamkorligida profilaktik ishlarni amalga oshiriladi.

Xulosa o’rnida ta’kidlash joizki, Profilaktika inspektorining oilada sodir etiladigan jinoyatchilikning oldini olish faoliyatini tashkil etish va amalga oshirishda ularni bugungi kun talabidan kelib chiqib, yangi shakl va usullarni amalga oshirilishini belgilash hamda ushbu yo’nalishdagi profilaktik chora-tadbirlarning samaradorligini oshirish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Рашк мақола Ҳасанхон Яҳё Абдулмажид манбаа: islom.uz сайти <https://islom.uz/maqola/895>
2. Kriminologiya darslik Q.R.Abdurasulova TDYI. “Adolat” T.2007 151 bet elektron manba: <https://e-library.namdu.uz//Kriminologiya.%20Abdurasulova%20Q.R.pdf>
3. V.M.Karimova. Oila psixologiyasi: Darslik. Pedagogika oliygohlari talabalari uchun – T.:, 2007. – 316 b.
4. Oilaviy hayot etikasi va psixologiyasi. – O. To’raeva. – T., z – n.,- 1990y.
5. Гурова А. “Диагностика психического развития детей”.
6. Nishanova.Z.T.vab.Rivojlanish pedagogika va psixologiya-T. O‘zbekiston faylasuflar milliy jamiyati. -515 b.
7. Ҳайитов, О., & Умарова, Н. (2001). Ёшларда профессионал ўсишга интилишни ривожлантиришнинг назарий-амалий асослари (шажаралар негизи мисолида). Т.:“TURON-IQBOL, 187.
8. Umarova, N. (2020). The Theoretical And Practical Model Of Making A Person Socializing Economically. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 2(08), 62-68. Қаранг: Ўзбекистон Республикаси " Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида" ги қонуни
9. Ўзбекистон Республикаси ”Ҳуқуқбузарликлар Профилактикаси тўғрисида”ги қонуни